

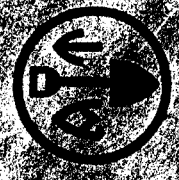
114

112718

Arb.-Mønstret Arbejdsfyndig

Jelmskovs Høstens Historie

Levert december 1943
ved 50. J. Graft

Arbejdsstanden

ARBEIDSTJENESTEN

.....sveit,

Selbustrand

Vareadresse: Tømra pr. Hell

JG/PW. Jnr. 2151/43

Sør-Trøndelag Arbeidsfylking
Jnr. 2151/43. -1943

Selbustrand den 17. 12. 43.
Telefon 31

Til:
Sør-Trøndelag Arbeidsfylking
Trondheim.

Sveitleirenes historie.

Vedlagt framsendes manuskript til sveitleirenes historie. Jeg har ført historien frem til idag - uten at jeg dog har gått særlig inn på Saltfjell-turen, idet det jo skulde være sveitleirenes historie

Oppgaven over vinnmeldte arbeider er oppsatt av fylkingens planavdeling ved sveitfører R. Kjølstad. Avsnittet om bygda historie er skrevet av lærer Johan Håretad, Selbustrand. Han er kjent for å være godt inne i heimbygda historie og pleier for hvert skift å holde et foredrag om dette emne for sveiten. Denne gang har han levert et kort utdrag av sitt foredrag.

Fotografiene har jeg samlet så langt det var mulig å skaffe dem. For 1943 er dessværre mange filmer ennu ikke ferdigbehandlet hos fotografene i Trondheim, da disse er sterkt overbelastet med arbeide.

Billedene er ordnet i serier svarende til sitt avsnitt. Serien er merket med en bokstav som også er skrevet utenfor sitt avsnitt i historien, slik at fotoene ved en eventuel trykkning kan passas inn i stoffet.

Jan Gaare
svf.

SELBUSTRANDLEIRENS HISTORIE.

Egentlig skulde det slett ikke ligge nogen A.T.leir her på Selbustrand. Som sjef for den da kalte 2. sveit av Sør-Trøndelag Arbeidsfylking, ble jeg først i april 1941 sendt ut på Brekstad, Ørlandet, hvor sveiten skulle forlegges på Brekstad gård. Imidlertid kolliderte dette med den anleggsvirksomhet som skulle utfoldes her ute, og en "vakker" dag sist i april, da vi vel var ferdige med våre forberedelser til innrykk 1. mai, kom ordren om at A.T. skulle evakuere Ørlandet.

Og så gjaldt det å finne en ny plass for sveiten. Fylkingen hadde på forhånd rølt seg fram i bygdene, og blandt annet funnet arbeidsoppgaver i Selbu. Over hals og hode reiste fylkingfører Steinsvik, svf. Bjørlykke fra distriktets planavdeling og undertegnede til Selbu 1. mai, for å finne forlegning for en sveit. Oppe i Tømmerdalen ble vi møtt av representanter for bygda, ordfører, kaptein Evjen, jordstyrets planlegger John Sirum, formannen i jordstyret O.B. Garberg og bonde Nikolai Setsaas. Sammen med disse foretok vi en kort befaring langs veien i Tømmerdalen, hvor endel refter skulle utparseleres til nye bruk. Deretter gikk veien til Setsaas Østre, eier Nikolai Setsaas, hvor mulige arbeidsoppgaver, samt muligheten av å finne en plass for sveiten et sted i bygda, blev drøttet. Bygdas representanter var meget interesserte i å få A.T. dit, og oppgaver var det nok av, men da var det verre å finne et sted hvor sveiten kunne forlegges. Bygdas ungdomshus lå ikke bra til, og passet ikke særlig godt. Fylkingføreren og undertegnede kikket imidlertid litt rundt på gården og kom fort til det resultat at her var muligheter for å plasere sveiten, ikke bare hvad rom i første omgang angikk, men også med tanke på senere utbygging av leiren. Gården kunne til nød innkvartere

sveiten ved å nytte ut alle forhåndenværende hus, dertil lå den like ved en samling av arbeidsoppgaver på nybrottsfeltene Espet og i Setsaas- og moengrenda, bilvei gikk fram til gården, og bussholdeplass lå bare 15 min. borte hvor buss korresponderte med jernbanen (Hell st.) 2 ganger pr. dag.

Etter en kort parlamentering med bonden, Nikolai Setsaas, gikk han med på et leirforhold, og oppgaven var løst på noen få timer: grunnen til Selbustrandleiren var lagt. Kl. 1600 reiste vi til Trondheim igjen med rapport, og et par dager senere var sveitens befal plasert i våningshuset.

Første inntrykk.

vi som kom fra Ørlandets tidlige vår, hvor arbeidet på jorda var i full sving, syntes vi var kommet merkelig langt tilbake i tiden. Her - i samme fylke - dompet vi opp i anselige mengder med sne, ja så sent som 17. mai var her en liten snestorm. Selbusjøen lå islagt, den gikk dette år ikke opp før i begynnelsen av juni måned. Heldigvis fortalte folk at det ikke var så sent hvert år. Selbusjøen, bare 160 m.o.h., ligger på sydsiden av leiren. Espereltene, hvor seks nybrukere har slått seg ned, skråner ned mot leiren fra nord, og i nordvest ligger Gaddberget dominerende med en flott utsikt over bygda. videre nordover og østover har en det fineste tur- og skiterreng, østover like til Skarvene. vestover strekker Selbustrand seg, og gårdene ligger etter hverandre langs sjøen som en grønn stripe med mørk granskog bak.

Bøndene ser nysgjerrige på oss denne første tiden, men nogen overvettets begeistring er ikke å merke, snarere det motsatte. Det er jo ikke godt å vite hvad dette nye bringer, og ryktene svirrer både nå og mens det første skikt er inne til tjeneste.

Foto:

C (14/5)

Leiroppbygningen.

Ved sveiten gjorde den gang dette beral tjeneste:

Svf.	Jan Gaare	Lagf. Sverre W. Iversen
Nsvf.	Peder Strande	Lagf. Per B. Jensen
Kvm.	Kaare Roestad	Lagf. Asbjørn Nakkim
Trf.	Eystein Jordahl	Lagf. Kasper Karlsen
Trf.	Kjell Berge	Lagf. Leif Vang
Forv.lag.	John Dybwad	Lagf. Asbjørn Johnsen
Forv.lag.	Knut Berli	Lagf. Gunnar Sølberg
Lagf.	Reino Niemi	Lagf. Arne Endresen

Foto:
d (1-5)

Alt beral pluss noen ekstra lagførere som rykingen da ikke hadde plass for andre steder, var innkvartert i våningshuset på Setsaas, og iru Setsaas tok hele "familien" i kosten. Det var ikke lite strev som fulgte med oss, og stor honnør skal iruen ha som tok alt ekstra arbeide med godt humør.

Arbeidet med sveitens innkvartering gikk med liv og lyst. Alt var jo i høyeste grad reilmessig, og det utstyr og verktøy vi hadde å hjelpe oss med var minimalt. men karene, med en leiet snekker i spissen, rikk legge inn gulv, dele av rom, beslå vegger med papp, sette inn vinduer o.s.v. alt de orket. Samtlige av oss var også ukjente i bygda. Her ydet bonde N. Setsaas oss en uvurderlig hjelp, både når det gjaldt å hjelpe oss til rette i bygda med arbeidsroik og forbindelser, og når det gjaldt å låne oss alt vi manglet.

Vi rikk hele kornlåven på Setsaas til disposisjon, la inn nytt låvegulv og delte av passende rom for våre formål, men for å få plass nok til guttene måtte vi lage en 3. etasje oppunder taket i låven. Samtidig med disse arbeidene, ble kjøkkenbrakke påbegynt. Entreprenører var Strand og Kvello. Snekker Utstrand, som arbeidet for oss ute på Brekstad, stod også for oppsetningen her. Brukseier Kjeldstad, Innbygda, Selbu, satte opp latrine samt en badstue som ble plassert like nede ved Selbusjøen.

IV

men tiden gikk rørt. Det var vanskeligheter på alle hold med å skaffe materialer både til innredningsarbeidet og til nybyggene, og det store spørsmål var om vi kunde greie å ta imot guttene til rastsatt tid. Nå begynte også materiellet å komme. Billass på billass med uniformer og utstyr trillet inn, og med forundring tok vi imot alt, Belgiske ransler merket sersjant⁴ m.n., iranske strømper o.s.v., hvor ieltitaskene kom ira var ikke godt å si, men norske var de i alle fall ikke.

De første A.F.gutters innrykning.

Så drog da svi. og nsvi. til Oslo for å føre mannskaps-transportene opp til Selbu. Begge var civile, for befalsuniformene ble for denne sveits vedkommende ikke ferdige før ca. 14 dager etter innrykk. Den 10. og 11. juni møtte Osleguttene på Oslo ø. Oppropet ble føretatt i regn- var ute i parken ved østbanestasjonen. Bekymrede foreldre og slektinger var møtt fram i stort antall, og svi. fikk flere henvendelser ira engstelige mødre om gulliguttene som var slik og slik, ikke spiste rikk, og måtte passes ekstra på. En skulde tre at den siste reis føreste. Det var føresten ikke nettop mors beste barn alle sammen, de fleste var ira Grønland og Vålerenga, og svi., som har gjort polititjeneste på Grønland politistasjon, kjente igjen enkelte av de føremøtte. men så bar det avsted med Trøndheimstoget, og humøret kom meget snart på topp. Det ligner da heller ikke Oslegutter å sture lenge ad gangen. Reisen førløp i høy stemning frem til Hell st., hvor Selburuten iraktet oss videre opp til leiren. Kl. 0400 om morgenen den 11. juni 1941, var så første halvdel fremme på Setsaas. Regnet gjorde det og kalt var det, og dertil var ikke sengene kommet ennå. Vel - guttene måtte ligge på flatseng, det gikk selvisølgelig, men de første nettene var temmelig kalde for dem. Hvað verre var - det var ikke kommet tak på hele spisebrakka. Guttene ble stuert sammen til spising i den delen av brakka som skulde være spisemesse for beralet, her var taket pålagt. Denne spisebrakka, badstue og latrine var altså de eneste nybygg leiren hadde. Ellers ble guttene førlagt

i tre etasjer på kornlåven på Setsaas. I første etasje hadde vi dessuten vakt med arrestrom, depot for materiell og rom for lagførerne. Maten hadde vi ikke eget rom for, men vi fikk lov til å disponere plass i kjeller og stabbur på gården. Befalet, utenom lagførere, ligger fremdeles i våningshuset hvor også sveitkontor blir opprettet. Sykestue og plass til sykesøster, frk. Inger Risan, ble leiet på nabogården ca. 5 min. borte. Her var dessuten lægekønter som bestyrtes av distriktslægen i Selbu, doktor Asmundsen. Han har fungert som leirlæge uavbrutt siden starten.

Vann hadde vi heller ikke fått fram til leiren enda. Første morgen ble guttene ved revelje stillet opp og marsjert ned til Selbusjøen hvor morgentoiletet fant sted. Og så gikk det slag i slag. Puljer på 10 mann ble sendt bort til lægekønteret og undersøkt. Guttene fant den rette tonen med en gang. På marsjen til lægen gikk de så flott i takt som nogen, og sang til - mest tyske melodier de hadde hørt i gatene i Oslo. Så fortsatte det med utlevering av det vi hadde å gi dem. Permisjonsuniform f.eks. var jo ikke kommet, heller ikke noen slags luer, og permisjonsuniformen var det første guttene spurte etter. Man skulle da ut og titte på "provinsen". Det ble det imidlertid slett ikke noe av. Derimot begynte opplæringen temmelig raskt, syntes de. Sengene kom heldigvis dagen etter at annen halvdel av mannskapene kom fram til leiren, og så begynte indre tjeneste med ørdning av førlegningen, oppsetning av spadestativer, spiker til klar o.s.v.

Foto: E. (1-40)

Daglig liv i leiren.

Øvelsene startet med liv og lyst. Det var ikke bygutter før ingen ting. Visst kunne man eksersere på forhånd. Guttene gjorde grunnstilling og vendinger som de hadde sett tyskerne gjøre det på øvelsesplassene i Oslo, og var stramme som bare det. Veldig lettlærte var de, trent også på egen hånd. Men "bygutten" kom også snart til syne i det at når tingen først var gjennomgått en gang, så var det nok, og det blev bare kjedelig dersom noget skulde trimmes.

VI

Hånd i hånd med den eksersermessige oppløring ble så leiren bygget ut. Elektrisk vannpumpe ble montert nede ved sjøen, og en foreløbig vannledning lagt ut frem til kjøkenet og til et primitivt vaskestativ som ble satt opp. Nørd for forlegningen, og like inn til denne, ligger en myr på mellom 6 og 7 mål. Denne hadde tidligere vært dyrket, men grøftene var nå gått igjen, og myra var adskillig fuktig. Men den lå fint til for oss, her måtte det kunne bli idretts- og ekserserplass? Den tekniske oppløring ble derfor foretatt her, og snarest mulig startet vi med å grave opp de gamle grøftene og legge dem påny. Det var intet lite arbeide. Grøftene var satt med stein så store at guttene så helt oppgitte ut da de hadde gravet seg ned til løpet. Men omlagt ble grøftene, og nye ble tatt og lagt med rager og sten. Øvelse med bær og feisel og stensprengning hadde vi i et lite stenbrudd like ved leiren. Derved fikk vi ut sten til grøftene.

Guttene arbeidet som hester de første dagene. En av fylkingens planoffiserer som var tilstede da, mente segar at A.T. måtte legge om sine beregninger, for guttenes arbeidsydelse lå langt høyere enn antatt. Nå - vi måtte jo bremse på guttene den første tiden, men det varte ikke så lenge før ømhet både her og der gjorde seg gjeldende, og ydelsen sank da temmelig kvikt ned til det antatte.

Iveren var bare et utslag av det disse Oslogutter var så rikelig utstyrt med - byguttens bråe måte å styrte seg ut i noe på, før så temmelig fort å få nok av det.

Men grøftet ble myra, så planert, og tilslutt ble sveiten stillet opp og trengt tett sammen, og med denne levende valse gikk vi over plassen for å trampe den til. Den sydlige delen, nærmest låven, ble straks brukbar til eksersis, gymnastikk og håndball, og snart var håndballseriene i full gang. Guttene, hvorav de fleste ikke hadde vært borte i håndball før, ble meget interesserte i denne sport, og seriekamper pågikk til stadighet. Nesten hver lørdag ettermiddag ble befalet utfordret til kamp av et av lagene eller et sammensatt lag fra en trepp. Vi

VII

klarte oss fint i lengere tid, inntil et sammensatt lag fra te trepper tok knekken på oss. Stor jubel i sveiten.

Etter tre ukers opplæringsperiode, hverunder sveiten fikk spesialøvelse i vedhugst under ledelse av nsvf. Strande som er utdannet skogsmann, ble guttene satt inn i arbeidsoppgavene. Disse bestod utelukkende av vedhugst. Endel av veden ble hugget for Selbu Kommune, resten skulde utgjøre sveitens vedforsyning for kommende høst og vinter.

Vi var velsignet med et strålende vær denne sommeren, og i ca. tre uker svinget temperaturen mellom +27 og +30 grader i skyggen. Dette resulterte i tørke, og skaffet oss en stygg insektplage som sinket vedhugsten. Men badesessong ble det. Guttene, som lå i Selbusjøen ved enhver anledning, ble så brune at det var et syn. Svømmeundervisning ble det fin anledning til, og svømmestevne ble avholdt. Også idretten ble godt drevet så langt de primitive baneforhold tillot det, guttene var ivrige, og mange tok idretsmerket. Ellers var guttene meget flinke til å dra på teltturer opp i marka.

Leirkvelder ble holdt hver 14. dag. Til å begynne med arrangerte vi en uten noe oppsatt program. Befalet gikk i spissen og fortalte historier og sang, og snart hadde vi guttene med. Troppene fikk så i oppdrag å arrangere hver sin leirkveld, og der oppstod spørsmål om hvem som laget den beste. Flinke musikere fantes det, og St.Hans aften hadde vi stor leirkveld med bål og dans etterpå. Det var stort oppmøte fra bygda.

Olsok skulde vi så lage en riktig flott tilstelning, det ble bygget opp sene ute foran spisebrakkas og montert høy-taleranlegg. En riktig fin revy skulde gå av stabelen. Denne gang skulde publikum betale, og inntekten gå til badstue til bygda. Men da sveiten stilte for å pynte leiren om ettermiddagen, kom det telefonbeskjed fra lensmannen om at det var brutt ut skogbrand ved Vikvervet i Selbu, og sveiten ble bedt om assistanse. Så bar det avsted på brandslukking i lastebiler og busser, mens folk som begynte å møte fram til Olsok-kvelden, måtte snu. Sveiten

VIII

ydet god hjelp ved slukkingen av skogbranden som hadde grepet ganske godt om seg. Hele natten gikk med og først den neste morgen var det slukket slik at sveiten, undtatt vaktmannskap, kunde dra hjem igjen. - Vårt Olsek-program ble så tatt opp igjen senere før et stort publikum.

Kokkene var i dette skift: overkokke fru Peggy Nytrø, hjelpekokkene frk. Marie Uglem, Brynhild Fossun og Karen Woldseth. Disse utførte den første tid et veldig arbeide. Undtatt overkokka, hadde ingen av dem vært borte i noget lignende før, og vanskeligheter var det nok av. Vann måtte bæres, og kjøkkenutstyret var meget sparsomt. Litt etter litt ble da heldigvis forholdene bedret, og kjøkkentjenesten gikk utmerket uten å slite for hardt på kokkene.

Når en nå tenker tilbake på forpleiningen, så var den meget god. Det var f.eks. helmelk hver dag og tre kjøttmiddager i uken o.s.v., men likevel har det aldri forekommet så mange klager på maten som i dette første skift. Det skyldtes ikke avdelingen eller kokkene, men den ting at rasjoneringen og en knapp matsituasjon ikke var begynt å gjøre seg gjeldende for alvor så tidlig som i 1941. Dertil var Osleguttene meget kresne. De forsøkte snart å lage bråk i anledning den "dårlige maten". De ble f.eks. sittende i spisesalen en dag, så inspeksjonshavende ikke kunde få dem ut. Men da de ble tatt en kraftig omgang, ble det snart slutt.

Enkelte av guttene spekulerte i å "syte" over sulteføringen i sveiten rundt på gårdene i nærheten, og det gikk også fint for dem en stund inntil humbuken ble oppdaget.

Forholdet til bygda var til å begynne med noget spent. Det var med stor skepsis bøndene så på dette nye og på disse utrolig rappmunnede Oslegutter. Litt krancling ble det jo med gutter fra bygda som ofte måtte se seg slått hos damene av en sveisen A.T.kar, men litt etter litt utjevnet forholdet seg ettersom man lærte hverandre bedre å kjenne. På slutten var forholdet godt, således hendte

IX

det flere ganger at gutter, ja hele lag, var ute i fritiden og luket på gårdene.

Allerede etter to måneders tjeneste skulde sveiten, som bar navnet 5.Oslo Sveit, dimitteres, altså på et tidspunkt da man var kommet så langt som til virkelig å kjenne guttene, og de vel var inne i tjenesten. Denne korte tjenestetid fant jeg meget uheldig, selv om andre forhold gjorde den nødvendig. Jeg må tilstå at jeg på Gausdal ikke hadde tenkt meg det første A.F.skift slik som det ble. Alle vanskelighetene med forlegning og utstyr kom noe overraskende, og at en i dette første skift (ja neste skift også) ikke skulde få gjort noe på de planlagte felter, hadde jeg nok ikke tredd. Forholdet mellom gutter og befal utviklet seg snart til kun å bli avhengig av den enkelte befalingsmanns evne til å lede sine undergitte.

Leireppbyggingen ble under hele skiftet fortsatt, egen vei til leiren ble påbegynt, brakketømter gjort klar etc. Den 10. og 11. august ble så guttene sendt hjem til Oslo. De kom nå med mange uttalelser som viste at de ved slutten av sin tjeneste syntes de hadde hatt det fint, på tross av sine små sorger.

Utførte arbeider i første skift 1941.

I dette skift ble følgende arbeider utført (tjenestetiden var 60 dager) :

Hugget 100 favner ved.

Gravet, tatt ut sten til, lagt og fylt igjen
800 m. grøft, 1,75 m. dyp.

Seks mål stubbebrytning

Planert 4 mål til idrettsplass.

Påkjørt 4 mål grusdekke.

Gravet ned 140 m. vannledning.

Murt opp kjeller.

Planert og satt opp stølper til 2 brakker.

Oppgave over alle arbeider som kan komme på tale å bli utført fra nåværende leir.

Arbeidsoppgavene på Selbustrand består av følgende:

1. Jordbruksarbeider.

I nærheten av leiren ligger bureisningsfeltet Espet. Feltet er på 6 bruk på ca. 200 daa. hver. Bureiserne tok til før 10 - 12 år siden, og har fått bygd opp hus på brukene og brutt opp fra 30 - 60 daa. Brukene er således kommet godt på veg. Men brukene har enda mye god, udyrket, dyrkbar jord, og dessuten har de behov for kulturbeite. Ved siden av Espetfeltet ligger Setsaasmarka. Her er utskiftet 4 bruk på 160 - 240 daa. hver. En framtidseppgave for sveiten blir å hjelpe bureiserne som setter seg ned her til å dyrke opp jorden og kulturbeite.

Dessuten ligger det rundt leiren mange små bruk som bør hjelpes med dyrking av tilskudsjord og kulturbeite, før at brukene bedre kan fø familiene.

Ved siden av finnes det mye vannsyk, dyrket jord, som ved avgrøfting kan gi mye større avling.

Oversikt over jordbruksoppgavene.

Eier	Gård	Arbeider	Avst. fra leir
Mikal Punde	Punde	20 daa. Kulturbeite	1 km.
O. Setsasbakk	Setsåsbygg 6	" Nydyrking	1,5"
John Punde	Punde	10 " Nydyrking	1 "
Peder Moen	Moen	15 " Kulturbeite	1 "
Ole Stamnes	Stamnes	20 " Nydyrking	1,5"
Peder Stamnes	Stamnes	10 " Kulturbeite	" "
P.O. Eidem	Eidem	10 " Kulturbeite	2 "
John Sirum	Sirum	10 " Nydyrking	3 "
Peder Sandvik	Sandvik	20 " Kulturbeite	1 "
Setsaasmarka I-IV		6 " Nydyrking	1-1,5 km.
Blomliene I-II		20 " Kulturbeite	1,5 km.
Peder Granby	Granby	50 " Nydyrking	2 "
Ole Punde	Haugen	20 " Kulturbeite	1 "
Ingvald Veld	Bakken	50 " Nydyrking	1,5 "
Ole Pundsjerdet		10 " Kulturbeite	1,5 "
A. Sæterhaug	Mahe	15 " Kulturbeite	2 "
		8 " Nydyrking	2 "

XI

Eier	Gård		Arbeide	Avstand
M. Starnes	Mahe	8 daa	Nydyrking	2,- km.
P. Stavseth	Stavseth	6 "	"	2,- "
J. Føssum	Starnes	15 "	Nydyrking	2,- "
J. Hårstad	Strandheim	10 "	Kulturbeite	2,- "
O. Jøssås	Starnesbakken	15 "	Kulturbeite	2,- "
J. Starnes	Starnes	12 "	Kulturbeite	1,- "
P.G.Svendsås	Føssli	20 "	Kulturbeite	1,- "
A. Moen	Føssum østre	15 "	Nydyrking	2,5 "
A. Leikvoll	Dalhaug	10 "	Kulturbeite	2,- "
P. Føssum	Elsli	8 "	Nydyrking	2,- "
P. Sandvik	Sandvik	6 "	Nydyrking	2,5 "
Paul Sandvik	Nygjerde	15 "	Kulturbeite	3,- "
Bjarne Sirum	Sirum	20 "	Nydyrking	4,- "
Sivert Tangen	Tangen	50 "	Kulturbeite	4,- "
O. Løvås	Løvås	20 "	Nydyrking	3,- "
J. Svendsaas	Svendsaas	10 "	Nydyrking	2,5 "
P. Sandvik	Sandvik	15 "	Kulturbeite	2,5 "
Sivert Sandvik	Sandvik	15 "	Nydyrking	4,- "
Nils Setsaas	Setsaas vestre	20 "	Kulturbeite	4,- "
Nic. Setsaas	Setsaas østre	16 "	Kulturbeite	0,5 "
Balstad	St.Olavs villa	20 "	Nydyrking	0,5 "
Mejum	Mejum	20 "	Nydyrking	3.5 "
		15 "	Nydyrking	3.5 "

Dette utgjør tilsammen ca. 1000 daa. fordelt med halvparten på nydyrking og halvparten på kulturbeite.

Heri er ikke medregnet nogen av de felter som til og med 1943 er gjort ferdige eller påbegynt.

2. Skogsarbeider.

Rundt leiren på Selbustrand finnes en hel del vannsyk skogsmark som trenger grøfting. Etter de opplysninger som fylkingen hittil har, er det innkommet søknad om graving av ca. 40000 m. skogsgrøft. Tørlegging av vannsyk

skogsmark, rydding av hogstflater og skogplanting må sees som en stor fremtidseppgave for sveiten. Før skogplanting har fylkingen ingen oppgave over arbeidsmengde, da søknadene gjerne løper inn hver vår før plantingen tar til.

3. Vegarbeider.

Gårds- og grendevegene rundt leiren er i dårlig forfatning, og det er et stort arbeide å utbedre disse, dels i å anlegge nye. Dessuten er det stort behov for bygging av skogsveger.

Det er innkommet søknad om bygging av 5 veger med en samlet lengde av 8500 meter.

4. Fremtidsarbeider.

I fredstid, når en regner med at sveiten blir utstyrt med lastebil, vil en kunne ta en mengde oppgaver i Innbygda, Mebeden, Vikvervet og på Fuglem, med avstander på 7 - 15 km.

Annet skift 1941.

Fotos J. (1-7)

I tiden før neste skift skulde inn ble det arbeidet på spreng for å få opp tre mannskapsbrakker. To ble levert av Nicolai Setsaas og den tredje av Richter, Orkanger. Denne siste tok skade under et fryktelig høstvær, den ble nemlig transportert i øsende regnvær fra Orkanger i form av lemmer, lagret i regnvær og oppsatt i regnvær.

Så rykket da 2. skift - 3. Sør-Trøndelag Sveit - inn i leiren den 20. september. Denne gang kunde guttene forlegges i de to trepsbrakker som Setsaas hadde satt opp, mens Richterbrakka ennå var ubrukbar til forlegning. Til lagførerene ble det panelt av egne rom i brakkene, mens det øvrige befal lå på Setsaas gård og i rom i kjøkkenbrakka.

I dette skift, som bare varte 40 dager, og hver gutter fra hele Sør-Trøndelag gjorde tjeneste, ble ytterligere

utbygging foretatt, veier i leiren anlagt, vannledning gravet ned etc. Verktøyskur og tørkeskur med A.T.heim ble påbegynt. Elektrisk lys ble innlagt i leiren, og badstua fikk elektrisk varmtvannstank. Guttene var inne i altfor kort tid. Sveiten deltok også endel i høstarbeidene på gårdene, slik at guttene fikk lite av det de skulde få i A.T. Opplæringstiden ble innskrenket til 14 dager. 15 mann fra sveiten deltok i A.T.mønstringen på Bislet i Oslo i oktober. En av guttene tok første premie i spydkast.

I dette skift ble følgende arbeider utført:

Høstarbeider.

Det ble arbeidet hos 21 gårdbrukere og utført tilsammen 343 dagsverk.

Andre arbeider i leiren.

Gravet og lagt igjen grøft for frøstfri vannledning 470 m.
Gravet og lagt ned 120 m. kloakkledning.
Gravet og steinsatt grøft på og rundt idrettsplassen 160 m.
Planert og gruset foran og mellom barakkene 100 m².
Påleklødd 4 barakker.
Kastet opp jordvøll rundt 2 barakker.
Gravet tomter og satt pæler til 2 barakker.
Satt ned stølper til gjerde rundt leiren 600 m.
Gravet 30 m. og rensket opp 50 m. åpen grøft.
Planert idrettsplass 1 daa.
Hugget og lagt opp 14 favner skogsved.
Bygget pumpehus.
Diverse snekkerarbeider.

Vinterskiftet 1941/42.

For vinterskiftet fikk sveiten leiet en nærliggende villa- "Siritun" - tilhørende ing. Olav Setsaas, Trondheim. Denne tjente som bolig og messe for befalet undtatt lagførerne, som fortsatt hadde rom i mannskapsbrakkene.

Fotos:

K (1-21)

XIV

Vintersveiten, med mannskaper fra hele Sør-Trøndelag, rykket inn den 17. november, og gjorde tjeneste inntil 17. februar 1942. I dette skift gjorde svf. Marthinsen tjeneste da undertegnede ble beordret til Helgelandsmoen som lærer ved befalskurs.

Tjenesten ble delt, med en del før og en del etter jul. Dette viste seg ikke å være heldig, idet mye tid gikk til spille. Det ble en riktig kald og snerik vinter som vanskeliggjorde arbeidene og utdannelsen i høy grad. Men utstyr og brakker stod sin prøve, brakkene var da enda ikke vinterforsterket. I denne tjenesteperiode ble en befalsbrakke bygget, og verktøyskuret og tørkeskuret med A.T.heimen så å si fullført. Sveiten drev vesentlig ved- og tømmerhugst, men arbeidet også endel på et veistykke i Innbygda. Dette siste egnet seg dog ikke som vinterarbeide. Dessuten opparbeidet sveiten en skibakke like ved leiren. Bakken tilhører idrettslaget "Vardefjell", Selbu, men var tidligere ikke utbygget. Utdannelsen ble delvis drevet på ski. I dette skift ble disse arbeider utført:

Sveiten har hugget 120 favner ved
og ca. 220m³ tømmer

Favnevedhugsten ble vanskeliggjort ved store snemengder. man måtte skuffe sne i en dybde av opptil 1.30 m. før i det hele tatt å få felle treet. Hertil kommer at skogen var glissen og trærne tynne.

Huggstfeltet for tømmer var for den ene tropps vedkommende svært godt, og her oppnåddes svært gode resultater.

Første skift 1942.

Første mai 1942 rykket atter nye gutter inn i leiren, denne gang var de fra Trondheim. Samtlige brakker kunde nå tas i bruk, slik at hver tropp fikk sin troppsbrakke. Til vekten måtte vi ta et mannskapsrom. Arrest ble avpanelt vegg i vegg med vekten. I en av troppsbrakkene ble der utskilt rom til køter, sykestue og rom for søster. Denne ordning har vært beholdt siden. En oppnådde herved å avlaste Setsaas gård i nogen grad, slik at vi nå hovedsa-

kelig hadde hadde leiede rom bare i kornlåvens underetasje. Her hadde vi lagringsrom og vedskjul, og plass for civile koffertter og klær. Lagførerne var fremdeles plasert i troppsbrakkene, mens det øvrige befall nå kunde innkvarteres i den nye befalsbrakke.

Denne gang kunde vi endelig ta fatt på de første av de planlagte felter som lå og ventet på oss. Oppøver hele Espetfeltet var sveiten igang med nydyrking, med en bit på hver av nybrottsmennene. Denne innsats, som dog ble hindret av en mangel på redskap, hadde sin meget store verdi for sveiten. Ikke bare ble det nå lettere å snakke om Arbeidstjeneste for guttene, slik at de kunde føle den tilknytning til jorda som A.T. skal ha, men nå vant sveiten for alvor en plass hos bøndene. Hittil var jo intet utrettet med A.T.guttene, vedfavnene og tømmeret var jo ført bort, og leiren - ja "det var jo bare stas".

Nå ble grunnen lagt til det monument som skal ligge etter sveiten når den engang flytter herfra. Og nå ble det gjort noe som bøndene forstod. Det var da også ganske påfallende hvilken endring det skjedde i forholdet mellom A.T. og bygda. Etter dette skift var der ikke bare passiv toleranse å finne, men direkte hjelp når anledning bød seg, f.eks. når det gjaldt å skaffe materiale, låne kappsag o.s.v. - Arbeidene på feltene gikk meget bra når en tar redskapsmangelen i betraktning, og den ting at dette var befalets første jordbruksoppgaver.

Arbeidene i leiren ble også fortsatt. Således ble en ny jordkjeller bygget, arbeidet på idrettsplassen fortsatt og området ved brakkene drenert. Utette tak hadde vært en stor plage tidligere. Nå ble kjøkkenbrakke, verktøyskur og tørkerom pålagt takplater, mens de øvrige tak ble sponlagt. Til dette arbeide ble A.T.guttene benyttet.

I dette skift ble følgende arbeider utført:

Planlagte arbeider.

1. Rydding av skog	35,25 da.
2. Rydding og brenning	76,45 "
3. Rothugging	17,30 "
4. Stubbebryting	36,45 "

XVI

5. Steinbryting	4,65 da.
6. Flåhacking	11,50 "
7. Spavenning	4,63 "
8. Røysing av stein og stubber	15,20 "
9. Planering	112 112,- m ²
10. Graving av åpen grøft	511,- m
11. Graving av lukket grøft	998,- "
12. Gjenlegning av steingrøft	365,- "
13. Gjenfylling av steingrøft	365,- "
14. Rensking av gammel grøft	430,- "
15. Skogplanting, nedsatt	14500 planter

Arbeider i leiren.

1. Bygging av jordkjeller.
2. Lagning av port ved innkjørselen til leiren.
3. Dekorasjon i A.T.heimen, 5 malerier.
4. Kloakkgrøft (skytn. av berg i 22 m lengde) 75,7 m.
5. Dreneringsgrøfter, graving, steinsetting, gjenfylling
6. Reparasjon av brakker, isetting av v.ruter 20 stkr.
7. Reparasjon av veier 40 m.
8. Sponlegging av braketak.
 - a. Hugget, kvistet og barket tømmer 27 m³
 - b. Frankjøring av tømret 27 "
 - c. Legging av tak 1080 m²
 - d. Tjærebreiing av tak 400 "
9. Diverse

Graving av spranggroper på idrettsplassen m.m.

Dette skift ble dimitert 31-7 etter tre måneders tjeneste.

Annet skift 1942.

Dette kull, som bestod av gutter fra Trondheim og Selbu, gjorde også ca. tre måneders tjeneste, i tiden fra 24/8 - til 17/11. Forlegning og forhold i leiren er vesentlig de samme som i årets første skift. Det som kom til å prege skiftet var den store innsats i ønne- og høstarbeider i bygda. Sveiten utførte nemlig 14.456 1/2 timeverk eller 2410 6-timers A.T.dagsverk. Dette tilsvarer hele sveiten

XVII

innsatt i en måned. Arbeidene strakte seg dog over vel to måneder, og preget derfor sveiten i forureligende grad. Tjenesten led meget p.g.a. denne innsats, lagene var aldri hele, enten det gjaldt utdannelse eller innsats på feltene. En av treppene var endog forlagt i Strinda i flere uker etter søknad av Strinda Kommune.

Det er nok sikkert at denne hjelp på gårdene gjorde A.T. populær, men dens uheldige følger for sveiten er langt større enn fordelene. Etter min mening er den slags arbeid ikke passende for A.T. Det er jo imidlertid klart at hjelp må gårdene ha idag da mangelen på arbeidskraft er stor, men det hadde vært av stor betydning for A.T. at en annen løsning av spørsmålet kunde finnes.

Utenom onnearbeidene ble arbeidet på feltene fortsatt. En del ved ble hugget, delvis til eget bruk og delvis for knøttfabrikasjon. I leiren ble arbeidet med idrettsplassen fortsatt. Det var en del hemmet da det tok så lang tid før en fikk bevilgning til fremkjøring av grus til dekke på plassen. Et vaskehus ble oppsatt, og likeledes et foreløbig tørkestativ.

Disse arbeider ble utført i skiftet:

1. Rydding og brenning	4.500 da.
2. Stubbebryting	10,38 da.
3. Flåhakking	0,260 da.
4. Røysing av stein	10,800 da.
5. Planering	2,000 da.
6. Graving av åpen grøft	176 m.
7. Graving av lukket grøft	282 m.
8. Gjenlegging av steingrøft	921 m.
9. Gjenfylling av steingrøft	978 m.
10. Rensking av gammel grøft	253 m.
11. Sprengning av sten til grøfter	185 m ³
12. Graving og transport av masse	373 m ³
13. Vedhøgst	617 reis
14. Assistanse ved pløining	14,5 da.
15. Onnearbeider	2410 A.T. dagsverk

XVIII

Vinterskiftet 1943.

Fotos:
O. (1-9)

Dette skift var inne i tiden 7/1 - 17/3 1943. I tiden før jul siste år var alle beboelsesbrakker blitt vinterfersterket, d.v.s. klædt utvendig med papp og vestlandspanel. Leiren var således i bedre stand til vinterinnrykket. De to første ukene var snefattige, og ble benyttet til opplæring til fots. Så kom sneen i passende mengder, og skiøvelser ble holdt. Mannskapene var for en stor del fra kystdistriktene og trengte denne opplæring i høyeste grad. I leirens nærhet har en utmerket skiterrang, så øvelsen ble meget vellykket idet distriktets stabsjef, nestbrigadefører Eidsmo, gjestet sveiten og ledet denne disiplin. De fleste av lagførerne mangler dog øvelse som instruktører her. Guttene fikk i det hele en bra utdanning. Sveiten ble satt inn i tømmer- og vedhogst. Feltene lå tildels meget langt fra leiren, så guttene fikk en god skitur hver dag og holdt seg i god form. I skirenn som ble avholdt deltok alle mann, syke undtatt, i 17 km. langrenn, og halve sveiten i slalom og hepp.

Disse arbeider ble utført:

hugging av	1 m reis	2653 reis
"	" 1 1/2 m reis	100 reis
"	" favnved	25 1/2 favn
"	" tømmer	186,044 m ³

Snømåking riksveien i Tømmerdalen 186 1/2 timer

Diverse arbeide i leiren 52 timer

Sveiten er meget fornøyet med de oppnådde resultater på feltene, tatt i betraktning at det har skørtet på skogsverktøy.

Tjenesten denne vinter viste at leiren ligger meget godt an for vintertjeneste hvad forlegning, sneforhold, øvelseterrang og temperatur angår. Det er derimot vanskelig å finne nok vinterarbeide i leirens nærhet.

Sommerskiftet 1943.

17. mai møtte Trondheimsgutter i år, denne gang til 6 måneders tjeneste. Det var med glede befalet tok mot meldingen om denne forlengede tjenestetid. Nå slapp en å bytte gutter når en riktig hadde lært dem å kjenne, og med såpass lang tjeneste kunde resultatene på arbeidsfeltene virkelig bli noe å vise frem. Leiren hadde nå de beste forhold for opplæring, ja vi fikk endog leiet en gressvokset gymnastikkplass på ca. 5 mål like ved leiren, så alt var såre vel. Opplæringen ble utmerket gjennomført. A.T. er nå så godt kjent at guttene kommer inn beredt til samarbeide. Så bar det løs på feltene. Redskapsmangelen var for det meste avhjulpet, arbeidseffekten var bra, nå skulde det monne. Men nei, sist i juli ble sveiten sammen med resten av fylkingen sendt til Lønsdals-leiren på Saltfjellet og innsatt i jernbanearbeide der. Dette var en stor skuffelse for bondene som regnet med å få sine felter gjort ferdige i år, og for dem som trengte hjelp i høyonna. Sveiten tapte uten tvil i anseelse på dette plutselige forsvinningsnummer. Først i slutten av oktober kom sveiten tilbake til leiren, og arbeidet da på spreng med å få ferdig noen av de påbegynte oppgaver. Dette lyktes da også. - I leiren ble samtlige brakker beiset med mørkebrun beis og vinduslemmene ble påmontert. Et vedskur på 7 gange 14 m. ble oppdatt, kappsag anskaffet, og senhøstes ble oppsetning av gjerde rundt leiren påbegynt. Peis ble montert i befalsmessa. Dessverre brandt badstua med til grunnen den tid leiren var forlatt, og dette er et følelig tap da det er vanskelig å få ny oppsatt.

Disse arbeider ble utført (heri ikke medregnet arbeidet på Saltfjellet):

1. Graving av lukket grøft	3662 m.
2. Graving av åpen grøft	677 m.
3. Lyng- og tushakking	29,8 daa.
4. Stubbebryting	27,8 daa.
5. Assistanse ved pløying	34,5 daa.
6. Skogplanting	4000 planter

Sveiten har i denne periode overlevert 4 nybrottsfelt på tilsammen 54,4 daa., samt 1 beitekultiveringsfelt på 15,4 daa

Fotos

P. (1-38)

SELBUS HISTORIE.

Selbu i Sør-Trøndelag fylke har et flatemål på 1254 km.². Bygda ligger rundt Selbusjøen som er 160 m. over havet.

Nærmest sjøen og langs Nea og mindre sideelver ligger den dyrka mark som utgjør 26000 mål. Bakom heimene ligger 640000 mål skog, og lengere ute store vidder, heier og fjell. Bygda har ord for å være svært vakker med skiftende natur og vid horisont. En vet sikkert at det har bodd folk her gjennom 3-4000 år. Det er gjort fund her fra stein- og bronsealderen, fra den eldre og yngre jernalder. Nede ved sjøen på Selbustranda er også ei skipshelleristning som kanskje er 3000 år gammel.

Det er også sikkert at Selbu i den eldste historiske tid hadde en utbygd samfundsskipnad, og at det eksisterte eit velordna samfund. Vi kan peke på stedene for den lokale administrasjon og det politiske og åndelige liv i bygda. Gårdsnavnet Håve, som enno blir brukt, forteller at her stod hovet for Odin, Tor og Balder. Andre navn i bygda som peiker tilbake til den hedenske kultur er Balstad og Tysteinnodden. Vi vet hvor Tinghaugen, Leikarvollen, bygdeborgene og vardene har stått. Ved prøvetenning av vardene her i Trøndelag så vi fra et av våre vardefjell 11 bål fra vidt utover Trøndelag, Værdalen, Leksvik og Nord-Mørebygdene.

Da Trøndelag var delt i 8 fylker, utgjorde Selbu et halvfylke, og kunne sende 30 mann til Frostatinget.

Selbu har ikke vært valplassen for så avgjørende strider som Hafsford og Stiklestad har vært, men bygda er likevel nemnd i saga fleire gonger. Kong Sverre gjestet Selbu i juni 1177 da han kom til Trøndelag med sine birkebeiner og skulle ta opp kampen mot Erling og Magnus. Under sitt 14 dagers opphold i Selbu på en holme ute i sjøen, fikk Sverre og hans menn en nødvendig kvile og kunne legge planer for fremtiden. - Under den store nordiske krig skulle den svenske general Armfeldt føre sin hær tilbake til Sverige

etter Karl den XII fall foran Fredriksten festning ved Halden. Armfeldt tok vegen oppover Gauldalen så langt som til Holtålen. Derfra gikk han over Bukkhammeren til Selbu, oppover dette dalføre gjennom Tydalen framom Sylene til Åre i Sverige. Det var ved nyttårstider 1719 at bortimot 6000 av ca. 7000 svenske soldater frøs ihjel under frost og uvær. Denne "svenske kirkegård" ligger ved Esanåsjøen.

Av ting ellers her i bygda med historisk interesse kan nevnes Selbu kirke, hvorav det eldste er fra det 12 århundre. Ellers forteller Selbu bygdemuseé en god del om livet og arbeidet i bygda opp gjennom tidene. Av åndelige kulturverdier fra denne bygd, kunne ein nemne folkemusikk, religiøse folketoner og slåttemusikk.

Folket i bygda har ord for å være et hardført, arbeidsomt og djervt folkeferd. "Vil du ikke arbeide er det Selbygger å få" var et ofte brukt ordtak i Trøndelag for 40 - 50 år sida.

Mange Selbygger reiste ut til Grannebygdene og tok særlig skogsarbeid og gråsteinsmuring. Særlig var dette tilfelle etter ei stor næringsgrein, kvernsteinsdrifta, vart nedlagt. Inne på fjellet, omlag 3 mil fra bygda finnes en eiendommelig bergart. Det er ein blanding av mørk skimmer og lyse kvarts-gryn, isprengt små granater. Denne bergart var særlig godt skikket til kværnsteiner, og denne mulighet greide Selbyggene å gjøre til en storindustri og hovednæringsveg for bygda gjennom mange hundre år. Selbukværnsteinene vart en tid brukt over hele Europa og noen par ble også sendt til Amerika. I året 1815 ble utført 321 par kværnsteiner fra Selbu. Siden kom støypte kværnsteiner som har visse fordeler fremfor de naturlige steiner, og produksjonen av Selbu-kværnene gikk tilbake og var nesten helt slutt i 1914.

No er jordbruk og fedrift viktigste leveveier. Bygg, havre, rug og kveite vert modne i vanlige år. Og når det gjelder rotfruktproduksjonen, er denne bygda mellom de fremste i fylket.

Før krigen ble her drevet et stort nydyrkingsarbeid. I tyve-

årene, 1918 - 37, er det nydyrket 7000 mål. En del av denne jorda er lagt til eldre bruk, men det er og reist 60-70 nye heimer i de siste 25 år. Mye dyrkbar jord kan enno brytes opp.

Bygda har et stort husdyrhold. Seterdrift på fjellet blir etterhvert skiftet ut med kulturbeiter.

Den neste store naturrikdom er skogen som gir en årlig tilvekst på ca. 30000 m³. 200 mann hadde arbeid året rundt med framdrift og foredling av skogsprodukter.

Det er ellers gjort store skogkulturarbeider, mest grøfting. I året 1933 ble således tatt opp 130000 m. skogsgrøft.

Det finnes knapt noen bygd i landet der kvinnelig husflid blir drevet i så stor målestokk som her. Det er den bekjente selbustrikking. Denne strikkemåten ble oppfunnet i 1850 åra av ei ung Selbu-gjente, Marit Emstad, og hennes oppfinning har gitt grunnlaget for en vakker og nyttig husflidsproduksjon som blir drevet i bygd og by nesten hele landet over. Selbuartiklene var en eksport-vare før krigen, og Selbu Husflidsentral, som ordner med omsetningen av disse ting her fra bygda, har hatt et salg pr. år på opptil en kvart million kroner.

Det er jamt over ganske gode sosiale forhold. Folket ber på små garder som eier selv. Det er lite kakser og rikdom, men også lite fattigdom. Bygda har både gamleheim og helseheim. Her er etter måten gode folkeskoler, en framhaldskole og realskole.

Selbu står i rutesamband med Trondheim både over Hommelvik og Hell, og dessuten gjennom Klæbu i sommerhalvåret når en større motorbåt, "Kong Sverre", trafikerer Selbusjøen.

En Selbutur, særlig i den lyse årstid, er noe som mange har satt pris på.

Leiren idag.

Idag byr leiren på en god forlegning med sine tre troppsbrakker og en befalsbrakke. (Disse brakker er også, hvad tidligere ikke er nevnt, utstyrt med takrenner av sink som en var så heldig å få tak i gjennom en av A.T.guttene i 1942.) Leiren er videre utstyrt med kjøkkenbrakke, eget størhus, tørkestativer, vedskur med kappsag, leiede lagringsrom utenom verktøyskur med depot, 2 kjellere og tørkeskur med A.T.heim. Der er gode forhold for all opplæring, med en idretts- og ekserserplass på ca. 6 mål, egen gymn.plass med gressdekke, bade plass, felter for teknisk opplæring like ved leiren, god anledning til utmarsjer til fots eller på sykkel, fint tur-terreng, ialt: leiren fyller på en god måte sin oppgave som standkvarter for en A.T.sveit. At guttene trives her, bærer da leiren også spor av. I 1942 ble en vakker ingangsport til leiren satt opp, etter A.T.mann Gadens seirende utkast. Det var skarp konkurranse, og flere av guttene deltok. Gaden satte selv opp porten slik den står idag. - Om høsten samme år fullførte to A.T.gutter, Opdahl og Gjølme, de fem malerier som nå pynter A.T.heimen. Disse er malt etter motiver fra sangen: "Denne vår jord har vi dyrket -". I 1943 malte A.T.mann G. Johnsen et godt maleri med motiv "A.T.gutten og landet", dette er satt opp i guttenes spisesal. Videre tegnet han en stor tegning til befalets messe med motiv fra Kong Sverres besøk i Selbu. A.T.guttene G. Johnsen og A.Dahl laget en morsom tegneserie på 10 tegninger til guttenes spisesal. Tegningene viser et tversnitt av A.T.livet, det begynner med at civilisten får innkallingskortet, videre er det scener fra utlevering, opplæring, arbeide etc. I tillegg til dette er en rekke fotos fra tjenesten siden 1941 forstørret og hengt opp i befals- og spisemessene.

Fotos:

A (1-10)

Erfaringer fra tjenesten i A.T.

Arbeidstjenesten ble startet og forsert frem i en grad som jeg ikke hadde tenkt meg muligheten av. Som følge av dette ble den det første år sterkt preget av leiropbygging, utdannelse av befal og søking etter erfaringer, slik at dette

år nærmest dannet tilretteleggelsen av den virkelige arbeidstjeneste som kom igang i 1942.

Vi ble nok meget snart klar over at selv om det på Leder-skolen på Gausdal 1940 - 41 ble forsøkt å bevise at A.T. lønnet seg økonomisk, så var dette langt fra tilfelle. Det er man da også overalt enig i. Men som skole - "Nasjonnens Skole" som svf. Tor Strand uttrykte det på Gausdal, ser jeg A.T.s store oppgave. Med den utdannelse og erfaring som befalet nå begynner å få, har vi i denne leir, med de gode vilkår for den skolemessige side, de beste sjangser til å løse vår oppgave. Og gledeligvis har jeg da også sett og mottatt mange beviser på at vårt arbeide bærer frukter.

Selbustrand i desember 1943.

*Juni Quare
Sef.*